

Формування інформаційної культури у студентів при вивченні фахових дисциплін

Анотація. У статті проаналізовані основні етапи формування інформаційної культури у студентів при вивченні фахових дисциплін. Визначено, що основними чинниками формування інформаційної культури у студентів є реалізації принципу інформатизації освітнього процесу та забезпечення роботи студента у інформаційному просторі. Встановлено, що реалізація принципів інформатизації базується на етапі формування курсів навчальних дисциплін при проектуванні робочих програм навчальних дисциплін. Інформатизація освітнього процесу надає можливість підвищити пізнавальні процеси особистості, спонукати до власної діяльності та реалізувати складні завдання, що порт обують складних рішень. В процесі дослідження визначено, що реалізація принципу конкуренції майбутніх випускників полягає у формуванні інформаційної культури. Це ґрунтується на забезпеченні вивчення матеріалу із застосуванням сучасних інформаційних технологій, які здатні вирішити складні специфічні, нестандартні завдання.

Ключові слова: інформаційна культура, інформатизація освіти, цифрове середовище, пізнавальна активність.

Abstract. The article analyzes the main stages of formation of information culture among students studying professional disciplines. It was determined that the main factors in the formation of information culture among students are the implementation of the principle of informatization of the educational process and ensuring the student's work in the information space. It was established that the implementation of the principles of informatization is based on the stage of formation of courses of educational disciplines when designing work programs of educational disciplines. Informatization of the educational process provides an opportunity to increase the cognitive processes of the individual, to encourage one's own activity and to implement complex tasks that involve complex decisions. In the process of research, it was determined that the implementation of the principle of competition of future graduates consists in the formation of information culture. This is based on ensuring the study of the material with the use of modern information technologies, which are able to solve complex specific, non-standard tasks.

Keywords: information culture, informatization of education, digital environment, cognitive activity.

Постановка наукової проблеми. Масштабне використання інформації та наукових знань, упровадження цифрових технологій у різні сфери життя потребують оволодіння інформаційними навичками й ціннісного підходу до їх використання. Тому актуалізується проблема розширення цифрового споживання, формування інформаційної культури, яка необхідна для життя в сучасному суспільстві. Особливу увагу необхідно приділяти питанням розвитку інформаційної культури в контексті вищої освіти, адже випускники закладів вищої освіти (далі – ЗВО) мають стати конкурентоспроможними спеціалістами.

У самому визначенні інформаційної культури закладено принципи системного та ціннісного підходу, необхідні її розвитку. Інформаційна культура – системна цілісна якість особистості, включає комплекс знань, умінь, навичок щодо роботи із цифровою інформацією та базується на сучасному інформаційному світогляді й цифрових компетентностях студента з позицій їхньої цінності для майбутньої практичної діяльності. Принципи системного підходу відповідають базовим принципам суспільства знань, що проголошені ЮНЕСКО, зокрема принцип загального доступу до інформації: кожному необхідно усвідомлювати свої потреби в інформації, уміти їх висловлювати, знати про різноманітність інформаційних ресурсів і вміти ними користуватися. Необхідність застосування наступного принципу – поетапне формування інформаційно-цифрової культури кожного викладача ЗВО – передбачає

виділення трьох етапів формування: ідентифікацію, індивідуалізацію, персоналізацію в освітньому середовищі. На першому етапі проявляється інтерес, мотивація до професійної інформаційної діяльності в цифровому середовищі, освоюється інструментарій на вирішення професійних завдань. На другому етапі здійснюється індивідуальний підхід до освітньої діяльності в цифровому середовищі, з'являється критичне ставлення до власної цифрової та загальної культури. На третьому етапі формується прогноз, самоаналіз, корекція інформаційної діяльності, її практико-орієнтована спрямованість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З аналізу наукових праць [1; 2; 3] надає підставу стверджувати, що інформаційна культура є значною теоретичною основою перебудови свідомості особистості, суспільства, в умовах динамічного формування інформаційного суспільства, що відповідає вимогам сьогодення. Проте проблеми, які описують сутність інформаційного суспільства в контексті культури нині ще недостатньо повно досліджені, а тому, потребують комплексного, ґрунтовного, наукового осмислення.

Вважаю, що принцип поетапного формування інформаційної культури необхідно використовувати під час вивчення фахових дисциплін студентами. Відповідно до принципу безперервності, для формування інформаційної культури студента необхідно спиратися на цифрову грамотність і цифрові компетентності, отримані ним раніше. Цей принцип забезпечує втілення ключової ідеї сучасного суспільства – освіти протягом усього життя. Існує два підходи до розвитку інформаційної культури студента: виділення в окремий блок фахових дисциплін і включення модулів до інших дисциплін.

Мета і завдання статті. Полягає у аналізі основних способів формування інформаційної культури у студентів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Зокрема, цифрові технології та ресурси освітнього призначення на основі цифрових технологій, упроваджені в практику викладання фахових дисциплін, сприяють формуванню цифрових компетентностей на основі діяльнісного підходу до проєктованого освітнього процесу; реалізації принципів індивідуалізації й диференціації професійної підготовки при збереженні її цілісності; зростання пізнавальної активності студентів при вивченні фахових дисциплін; активізації механізмів самоконтролю й самокорекції, у тому числі під час роботи із цифровими освітніми ресурсами; реалізації технологічної діагностики на всіх стадіях освітнього процесу; посилення усвідомленості в навчально-пізнавальної діяльності студентів, підвищенню їхніх інтелектуальних і логічних можливостей; підвищенню мотивації при побудові імітаційних моделей, а також у процесі застосування кількісних методів; розвитку каналів обміну дидактичною інформацією як основи для корекції освітнього процесу; насиченню практики фахової підготовки принципово новими цифровими інструментами, які дають змогу реалізовувати недоступні раніше експерименти, будувати моделі при вирішенні прикладних задач, у тому числі пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю [4].

Зазвичай, інформаційну культуру (далі – ІК) розглядають у двох аспектах: з позиції як імператив (умову) всебічного і гармонійного розвитку особистості, як мету і результат вищої професійної (педагогічної) освіти, який забезпечує випускникам повноцінну життєдіяльність в інформаційному суспільстві. Проаналізуємо поняття «інформаційна культура особистості» та «інформаційна культура студента». Спираючись на концепцію структури діяльності, виділяють такі сторони культури: пізнавальну, комунікативну, естетичну, моральну, фізичну, трудову. При цьому пізнавальна діяльність формує пізнавальну культуру, мотиваційна діяльність – моральну культуру, художня діяльність – естетичну культуру, комунікативна діяльність – комунікативну культуру, фізична діяльність – фізичну культуру.

Останнім часом зростає роль інформаційного компонента будь-якого виду діяльності людини, і тому в цій системі культур особливе місце належить інформаційній культурі. Зіставляючи різні позиції щодо сутності інформаційної культури особистості (як комплексної характеристики особистісних та професійних якостей, які відповідають вимогам суспільної та професійної діяльності в умовах інформатизації суспільства) і змісту

ІК майбутнього педагога, а також враховуючи специфіку його діяльності ми вважаємо, що зміст ІК студента містить такі складові: 1) інтереси, схильності, потреби – їх сукупність визначає спрямованість особистості в процесі використання ІК; 2) знання, вміння, навички, досвід роботи з комп'ютером, сукупність яких розглядається через інтегративні поняття «комп'ютерна грамотність», «інформаційна грамотність»; 3) почуття, емоції, що виникають у процесі роботи з комп'ютером, сприяють формуванню моральності, розвитку алгоритмічного мислення; 4) біопсихічні властивості, до яких у нашому випадку належать технічні, творчі, комунікативні здібності [5].

Висновки. Таким чином, ІК має яскраво виражений особистісно-індивідуальний характер, який виражає властивості індивіда (здатність до оперування інформацією, запам'ятовування, логічного, алгоритмічного стилю мислення, творчості та ін.). Формування та розвиток високої ІК майбутнього фахівця вимагає не тільки знань визначених норм, але й постійної роботи над собою протягом усієї трудової діяльності.

Таким чином, ми розуміємо професійну інформаційну культуру педагога як суб'єктивний, соціально значущий засіб поєднання інформаційних технологій із загально-гуманістичними та аподіктичними (достовірні, засновані на логічній необхідності) цінностями професії, які утілюються в послідовності професійних дій та операцій – педагогічній технології.

Список використаних джерел:

1. Коломієць А. Інформаційна діяльність студента як чинник і показник розвитку інформаційної культури майбутнього вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця: ВДПУ, 2007. № 19. С. 155-161.
2. Матвієнко О. Інформаційна культура особистості: освітньо-виховний контекст: навч.-метод. посібник. Київ: Крок, 2006. 116 с.
3. Пархоменко О. Інформаційно-знаннєве суспільство: проблеми перенавчання персоналу. Умань: В-во НТІ, 2008. № 2. С. 6-8.
4. Вишнівський В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібник. Київ: ДУТ, 2014. 140 с.
5. Гапоненко Н. Використання інтерактивних методів навчання з метою підвищення ефективності навчального процесу. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. Київ. 2012. № 2. С. 70-71.